

Сарлавхани бекорга шундай деб кўймадик. Бугунги кунда телефон ёки интернет деган мўъжизалар кенг таркалиб, инсон калбидаги меҳрни ўзида акс эттира оладиган мактуб ёзиш унутила бошланди. Техника тараккиётини инкор этиш мумкин эмас. Аммо бу тараккиёт бир одамга хос хис-туйгуларни иккинчи бир кишига етказишга ожизлик килади.

Бугунни телефонсиз, компютерсиз тасаввур кила олмаймиз. Уйимиздаги ёки ишхонамиздаги телефон бир кун ишламай колса, нимадир йўқотган одамдай гангиб юрамиз. Илгари ўқишга ёки харбий хизматга кетган ёшлар кунда бўлмаса ҳам хафтада бир марта ота-оналарига, дўстларига ёки севгилиларига мактуб йўллаб турганлар. Жавоб хатини интизорлик билан кутганлар. Энди эса телефонга югурадилар. Хазил тарикасида айтсак, охириги пулларини телефонга сарфлайдилар-да, ота-оналарига пуллари тугаб колганини маълум киладилар. Ёки шунга ўхшаш бирор нима сўрайдилар. Телефоннинг совук симлари фарзанднинг ота-онага меҳрини етказиб бера олмайди. Ошикнинг маъшукасига бўлган севги оташини ҳам етказишга ожиз. Бу вазифани ок когоз ва калам уддалайди. Гарчи когозга тушадиган харфлар ҳам совукдай туюлса-да, бу харфларда меҳр олови мавжуд. Бу олов тафтини мактуб ўқиётган одам хис қилиб туради. “Ассалому алайкум, отажон, онажон! Сог-саломатмисиз? Менинг ўқишларим яхши. Факат сизларни жуда согиндим...” Ота-онанинг калбига фарзанднинг олам-олам меҳр-мухаббати оқиб кириши учун шу бир неча сатр кифоя. Аммо... афсус шуки, шу бир неча сатрни ёзишга кунт қилмаймиз, фаросатимиз етмайди... Байрамлар ўтади, мактуб йўлламаймиз. Тугилган кунлар ўтади, мактуб ёзишга тоқатимиз йўқ... Нима бу? Калбимиздаги меҳр булоғи қуриб боряптими? Аллох сакласин!

Мазкур сатрларни ўзингизга атаб ёзилган очик хат, деб қабул қилинг ва охириги марта кимга, қачон хат ёзганингизни эслаб кўринг. Орамизда ҳаёти давомида бирон марта мактуб ёзмаганлар ҳам бор. Азизлар, бир неча дақиқа кундалиқ ташвишларни четга қўйинг-да, когоз ва калам олиб яқинларингиздан бирига хат ёзинг. Орамизда бошқалардан хат олса-да, жавоб қайтармаганлар ҳам бор. Азизлар, сиз ҳам жавоб ёзиб мушток қўнгилларга қувонч юборинг.

Бадий адабиётда гўзал мактублар намунаси мавжуд. Шулардан иккисини эътиборингизга ҳавола этамиз. Қайси асардан эканини ўзингиз аниқларсиз. Бу мактублар сизларга намуна сифатида хизмат килади.

Тохир Малик

“Вафосизга. Мен ўзимнинг бу мактубимни кўз ёшларим билан ёзаман. Негаки, ҳозирда маним ёлғизгина кўз ёшларимгина эмас, бутун борлигим сиёҳдир. Мен энди оғизлардаги “вафо” сўзига ишонмайман. Чунки мен ўзимнинг вафосига ишонганим йигитдан улуг вафосизлик кўрдим. Уятимдан кўзларимни очолмайман Негаки, еру кўклар, тоғу тошлар ва дунёдаги барча нарсалар манинг алданганим учун кулиб масҳара килгандек қарайдилар... Бу кунимдан, бу хасратимдан қутилиш учун мен ўзимга ажал чакираман. Лекин ажал ҳам мен шўрликдан нафратлангандек, гўё ул ҳам менга вафосизлик киладир.

Бегим, гарчи аччиғансанғиз ҳам айтишка мажбурман: сизда виждон, инсоф, раҳм, ваъда, вафо, яхшиликни билиш, боринг-чи, одамгарчиликдан ҳеч гап йўқ эмиш. Билъакс сиз: хийлакор бир тулки, оғзи кон бир бўри, раҳмсиз бир жаллод, уятсиз бир йигит!

Сизни хийлакор дедим: эсингизда борми, содда отамни, гўл онамни кандоғлар қилиб алдадингиз? Ёдингизда борми, шамъ ёнида мени алдаб айтқан сўзларингиз, берган ваъдаларингиз, “маним орзум” деб қилган хитобларингиз, тўккан кўз ёшларингиз?.. Бас, бу хийлалар, бу макрлар сиздан бошқа кимда топилсин?

Сизни оғзи кон бир бўри дедим: чунки сизда раҳм йўқ. Сиз ўзингизнинг захарлик тишларингиз билан мазлумлар кўксини, баёвлар бағрини чок этасиз; янги очилган гулларни, энди бош тортқан лолаларни вақтсиз сўлдирасиз, очилиб битмай ўлдирасиз!

Сизни уятсиз дедим: илғари ваҳшатингиз билан ўзингизнинг ҳаққингиз битқанлигини билатуриб ҳам яна уялмай-қизармай виждонсизлар амрини берасиз ва уятсизлигингизни яна бир кат ортдирасиз!

Мен сизнинг баъзи бир даъволарингизга хайрон қоламан: отам Тошқандда экан чоғида бу гапни айтишка уялган эмишсиз... Гўё бунинг ила номуслик бўлиб кўринмакчисиз шекилли?!

Онам баъзи вақтларда:

Янги ёр топқанда дўстлар, эскидан кечмок керак,
Эскини ўлган санаб, латта кафан бичмок керак,
байтини ўқуб кўяр, мен бўлсам ул вақтларда бунинг маъносига тушунмас эдим. Аммо... энди бу байтни кимга айтилганига ва унинг маъноларига ҳўб тушунмақдаман. Ташландикликнинг сўнг ўтинчи қилиб сиздан шуни сўрайман: учунчи ёр топқанда иккинчи бечорага ҳам шундай уятсизлик қилинмаса эди. Бу тилагим учун ажабланмангиз, чунки, “пичокни ўзингга ур, оғримаса ўзгага сол”, дейдирлар.

Сизга янги ёр, менга уятсизликнинг қурбони бўлиш муборак. Қумуш эмас, Тупрокбиби ёздим 17 жавзо, 1265 йил, Марғилон.”

“Умидим юлдузи, орзум чечағи, ҳаётим тирағи Қумушимга!

Қиноя ва аччиғлар билан тўлик бўлган мактубингизни олдим. Хатни ёзган чоғингизда тамом бир ўт ичида, газаб денгизида сузғанлигингиз гавдаланиб кўз ўнгимдан ўтдилар. Ўтдиларгина эмас, хатто менга шунчалик таъсир этдиларким, гўё маликасининг газабига учраган қул қай даражада эс-хушидан айрилса, қилар ишидан, ўйлар ўйидан янглишса,

манинг-да хозирги холим бунинг юз даража юкорисига етди. Тўгриси, захар олуд мактубингизга одамларча тушуна олмадим ва тушунишка ҳам лузум кўрмадим, чунки газаб устида айтилган сўзлар аклли кишиларча лойики мухокама ва мутолаа бўлолмас. Гулхандан сўнг аланга хисобини ҳеч бир вақтда олинмас. Лекин мактубингизнинг бир ўрнига нима маъно бериш учун тамоман ожиз колдим: “Илгари сўзингиз билан ўзингизнинг ҳақкингиз битканлигини билатуриб ҳам яна уялмай, кизармай виждонсизлар амрини бериб кўясиз-да, уятсизлигингизни яна бир кат оширасиз...” ва “Отам Тошқанда экан кезде бу гапни айтишка уялган эмишсиз”, “гўё бунинг билан номуслик, уятчан бир йигит бўлиб кўринмакчисиз шекиллик?!”

Бу сўзларингиз билан нима демакчи бўласиз, танингиз соғми? Дуруст, мен отангизга бирга кеталмаслигимни, чарларни уч-тўрт кун кутиб қолишимни бир неча вақт айталмай юрдим ва ниҳоят, отангиз кетишка рухсат сўрай бошлагач, отам орқалик узримни айттирдим, бас, бунда қандай уятсизлик бўлсин, гумонимча иситмангиз каттиг ушлаган кўринадир ва бу телбаларча мактубингизни иситма орасида ёзгон ўхшайсиз.

Мактубни иситма орасида ёзганингизга тамоман қаноат қилдим. Шунинг учун сизни айблашқа ҳақким йўқ, ҳам сиз маъзурсиз. Бу киноя ва захарлик мактубни ёзишқа сизни мажбур этқан, мени хийлакор тулки, оғзи қон бўри, уятсиз йигит... ва тагин алла қанча мартабаларга миндирилишларимнинг бош омили албатта отангиздан ҳам эшитқан бўлсангиз керак, шу қунгача чарлар балоси билан тутқун бўлишим орзу-хавас қайин отасининг оғриб ётиш шумлигидир. Ниҳоят, сизнинг аччиғ хатингиз барақасида бу қун чарлар хабари ҳам келиб қолди. Сиз манинг бу хатимни ўқуб гуноҳларимни ярлақаб турган кезларингизда, албатта ман Маргилон йўлида бўлсам керак. Онангизнинг ўқуйтирган байти манинг шаънимга тамоман тесқари, чунки ота-она орзуси ҳеч вақт янги ёрлик вазифасини ўтай олмас ва ҳамиша бошқаларнинг орзу-хаваси бўлиб қола берар. Сиз ўзингизни тупроқ билан тенглашдирмакчи бўлгансиз, лекин ман хозир Қумушка ҳам қаноатланмай Олтинбиби деб атамоқ фикрига тушдим... Борлигим муҳаббатингиз алангаси билан туташқани қолда завжангиз: Отабек 26 жавзо, 1265 йил. Тошқанд.”